

LADISLAV BOHÁČ

ŘEDITEL NÁRODNÍHO DIVADLA V PRAZE

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADELNICTVÍ A ÚNOR 1948

Po vítězném skončení národně-osvobozené revoluce košickým programem čs. vlády vrátila se veškerá moc do rukou čs. lidu a nadto se lid stal rozhodným činitelem nejen ve věcech politických a hospodářských, ale i ve všech věcech naší kultury a tedy i našeho divadelnictví. Také téměř okamžitě se počalo s výstavbou čs. divadelnictví na široké basi; divadlo se mělo stát majetkem lidu a být jeho spolučinitelem v poznávání československé kultury i kultur našich nejbližších spojenců, zejména kultury Sovětského svazu. Divadla se organizačně zapojovala do jednotného odborového hnutí po boku všeho pracujícího lidu a téměř okamžitě se započaly přípravné práce pro vybudování divadelního zákona, jenž měl pevně stanoviti a také v našem státě zajistiti práva i povinnosti čs. divadla.

Leč brzy po prvních volbách bylo zřejmo, že naděje divadelníků v brzké splnění a přijetí divadelního zákona se rozbíjejí o vlivy reakce, jež ovládnuvši obzvláště ministerstvo školství, věd a umění za reakčního nár. socialistického ministra záměrně brzdila a dočasně divadelní zákon potlačila. Divadelnictví jakož i školství bylo vrženo zpět tam, kde bylo za první republiky. V divadlech byla tendence uplatnění a znovuvybudování soukromo-kapitalistického systému, uplatňována znovu proti stmelujícím se pokrokovým souborům vlivy i ovládnutím divadel individualistickými osobnostmi s přesvědčením umělecky i politicky zcela reakčním. Vzrůstající rozkol mezi pokrokovými silami národa pod vedením komunistické strany československé a reakcí, vedenou nár. socialisty, způsobil i v divadelnictví hluboký rozvrat a byl věrným obrazem rozkolu politického. Závodní rady v rukou reakce znamenaly v divadelnictví záměrné přisluhování zpátečnickým snahám i cílům, reakcí ovládaní vedoucí pak potlačovali pokrokové umělecké snahy programu a vyřazovali z práce umělce pokrokové.

A tak vítězný únor československého lidu znamenal a znamená převrat i v našem divadelnictví a nastoupení nové cesty, té cesty, jež národ vede trvale a pevně k socialismu. Únor 1948 teprve dal čs. divadelnictví onu pevnou základnu, již bezpodmínečně potřebuje k svému plnému rozvinutí.

Již faktem, že v čelo ministerstva školství, věd a umění byl znovu postaven prof. Dr. Zd. Nejedlý, bylo jasno, že čs. divadelnictví se dostane v demokratickém státě plné podpory československé vlády a bude vládou zajištěno. Téměř ihned po únoru pak vlada přijetím divadelního zákona dokázala, jak důležité místo je našemu divadelnictví v lidově demokratickém státě určeno a že vítězný únor československého lidu znamená pro divadla nástup pokrokových sil ve všech divadlech a skutečně i definitivní zúčtování s živly, jež svými tmářskými a reakčními názory měly mást názory našeho lidu na úkol českých umělců. Českoslovenští divadelníci se pak po boku všech ostatních kulturních pracovníků přihlásili otevřeně k programu přebudované a očištěné vlády Klementa Gottwaldá.

Bylo od února mnoho práce i mnoho chyb k napravování. Teprve nyní se skutečně zapojili všichni divadelní pracovníci do Revolučního odborového hnutí a 21. svaz ROH se tak stává jedinečným plnoprávným mluvčím všech kulturních pracovníků v otázkách odborových. Uvnitř divadel je konečně odstraněno bývalé kastovníctví zrušením dílčích klubů (solistů, orchestru a hráčů) a vytvořena nová základna pro stmelení souboru vybudováním Závodních klubů ROH podle vzoru podnikání hospodářského.

Teprve po únoru ve smyslu divadelního zákona se pravidelně schází a intenzivně pracuje Divadelní a dramaturgická rada pod vedením předsedy Ing. M. Kouřila a plodné výsledky její práce jsou dalším velkým kladem rozvoje divadelnictví po únorovém vítězství lidu.

Mnohé konference divadelníků (Bratislava, Teplice, Olomouc) jsou vždy novým dokladem i výrazem usilovných snah a práce našich umělců o nové cesty umění jak tvůrčího tak reprodukčního a je z nich vždy jasně patrné, jak se od února zapojilo divadlo do tvůrčího budování našeho lidově demokratického státu na poli kultury.

Nebývalý rozvoj a umělecký růst divadel oblastních, umělecky vysoká úroveň představení a konečně jistě v neposlední řadě i záruka finanční jsou podmíněny právě divadelním zákonem, jenž tento rozvoj podmiňuje.

I v divadelnictví se uplatňují síly, jež vedou ve všech odvětvích budování lid k zvýšenému pracovnímu úsilí i k soutěžení a hodnocení práce. „Divadelní žatva“ každoročně pořádaná je výrazem této soutěživosti, jež vede čs. divadelnictví k nejvyšším metám ať práce tvůrčí či reprodukční na poli divadla.

Leč únor znamená pro divadelníky ještě mnohem více. Konečně padají všechny přehrady mezi dělníky rukou a dělníky ducha a častými diskusemi kulturních referentů závodů s divadelními pracovníky se vytváří nový poměr lidu k divadlu i divadla k lidu a lid, pracující lid našeho státu se stává spolutvůrcem nových námětů, jež vnikají do divadelní tvorby. Jestliže tedy únor znamená pro nás vytvoření skutečné lidové demokracie a nástup přesvědčivý a konečný k vybudování socialismu, znamená pro naše divadelnictví vyplnění snah i tužeb umělců pokroku v duchu nejkrásnější tradice českého divadla, jež představují tři velká jména českého jevištního umění:

J. K. Tyl, A. Jirásek a B. Smetana. Na této cestě, společně se vším pracujícím lidem, pak v budoucnu vytvoří českoslovenští divadelníci nové, *skutečně* lidové divadlo, jež zabezpečeno pevně Divadelním zákonem lidově demokratické republiky povede lid k nejvyšší kulturní úrovni, jak je to v programu našeho presidenta Klementa Gottwalda a k čemuž pevný a trvalý základ dalo vítězství československého pracujícího lidu v únoru 1948.

JAN MALÍK

V DUCHU MATĚJE KOPECKÉHO

24. února 1775 – před 175 lety – narodil se v Libčanech u Hradce Králové loutkář-buditel Matěj Kopecký.

Není vlastně příliš mnoho těch postav z naší kulturní historie, které by se mohly vykázat tak spontánní, opravdu a doslova všenárodní popularitou, jako Matěj Kopecký. Jdeme-li však zpětně ke zdrojům této posmrtné proslulosti, zjišťujeme nakonec, že profil Matěje Kopeckého vyrůstá z mlhoviny ústního podání a legendárních dodatků, jen střídmě prostoupených ojedinělými stručnými (a k tomu leckde nejasnými, spornými nebo zřejmě mylnými) opěrnými daty.

Jen si všimněme, že na příklad Karel Roth, autor prvního článku o českých lidových marionetářích (vyšel v Lumíru r. 1851, tedy sotva čtyři léta po Matějově smrti), jednak prozrazuje, že zná několik zřejmě populárních loutkářských jmen („Kopecký, Vinický, Beneš et consortes“), jednak napojuje na Matějovu osobnost dvě, tři spíše anekdotické než věrojatné historicky, které pak přešly jako životopisný materiál snad do všech pozdějších studií a zmínek o našem nejpopulárnějším loutkáři. Přitom známe sice místo posledního odpočinku Matějova (zemřel 3. července 1847 v Kolodějích nad Lužnicí a byl 5. července jako „vdovec a žebrák“ pohřben v Týně nad Vltavou), ale hrob byl zapomenut a tak pietní památník musel být r. 1905 postaven jen symbolicky u kostelní zdi, a teprve r. 1944 zásluhou mirovického archiváře Jana Tomanu se zjistilo, že náš „jihočeský“ loutkář byl křtěn na den sv. Matěje 24. února 1775 – v Libčanech u Hradce Králové a že jeho otcem byl potulný komediant (podle křestního zápisu „histrion vagus“). Padla tedy houževnatě udržovaná legenda, že Matěj se seznámil s loutkami teprve během svého vojančení v Itálii, a nálezem několika dalších archivních záznamů se zjistilo, že po letech poklidného obchodování v Mirovicích vrátil se ke kočovnému životu nikoli proto, že Mirovice byly 24. února 1811 postiženy požárem (Matěj dostal na svou žádost Reise-Pass už 13. března), a že k marionetám, tedy zřejmě k povolání svého otce, vrátil se natrvalo až r. 1820, tedy ve svých 55 letech. A probírkou těchže aktů shledáme, že ještě r. 1805 podpisuje se třicetiletý Matěj Kopecký (jako svědek při svatbě své tchyně) jen třemi křížky a že s prvními jeho podpisy se setkáváme teprve po roce 1811. Bezděčně přitom vzpomeneme na neuvěřitelně chatrnou jazykovou úroveň rukopisů, které zaslal Matěj-